

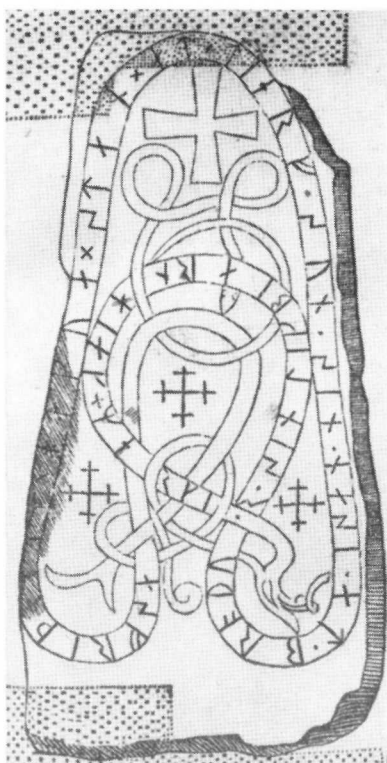

Fig. 315. U 1074. Bälinge kyrka.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 476).

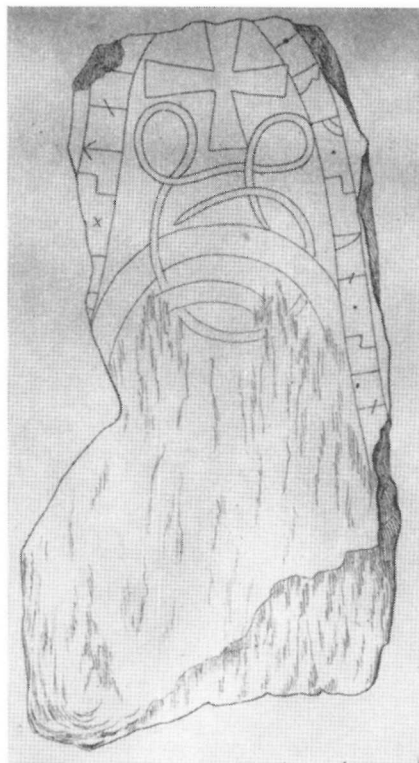

Fig. 316. U 1074. Bälinge kyrka.
Efter D 1:192.

Brate möjligt att hänföra sex osignerade runristningar till Likbjörn, nämligen U 867, 921, 1047, 1076, 1081 och 1105. Brate skriver (*Svenska runristare*, s. 116): »Det i I [= U 1074] tre gånger brukade korset av enkla streck med små tvärstreck i alla armarnes spets återfinnes på flera ristningar i samma trakt, som därför möjligen ock äro av Likbjörn.» Hur riskabelt det är att attribuera en ristning till en bestämd ristare med hjälp av dessa små kors torde framgå redan av det förhållandet, att den andra av Likbjörn signerade ristningen saknar dylika kors. Attributionerna äro i dessa fall gjorda på otillräcklig grund. Likbjörn har icke varit någon framstående och övad runristare, ett förhållande som bidrager till att göra det svårt att bestämma hans ristningar. Det är möjligt, att man måste nöja sig med att endast räkna de två signerade ristningarna U 1074 och 1095 till hans verk; jfr U 1076.

1075. Bälinge kyrka.

Litteratur: B 474, L 130. J. Bureus, Fa 6 s. 80 n:r 168 (Bureus' egen uppteckning), s. 209 n:r 208 (Rhezeliuss), Fa 10:2 n:r 45, Fa 5 n:r 47, Fa 13 s. 493; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 90; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 14; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 158; E. J. Björner, Runæ medelpadicæ (1726), s. 10; UFT h. 11 (1883), s. 234; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 92.

Avbildningar: J. Bureus, teckning (i Fa 10:2); J. Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Hadorph och J. Leitz, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 474).

Den sedan länge försvunna runstenen fanns enligt Bureus på samma plats som U 1076, nämligen »För Bälinge Kyrkedör» (Fa 6). Rhezelius (i Fa 6): »Wtan för K. dören». Fa 10:2 »På

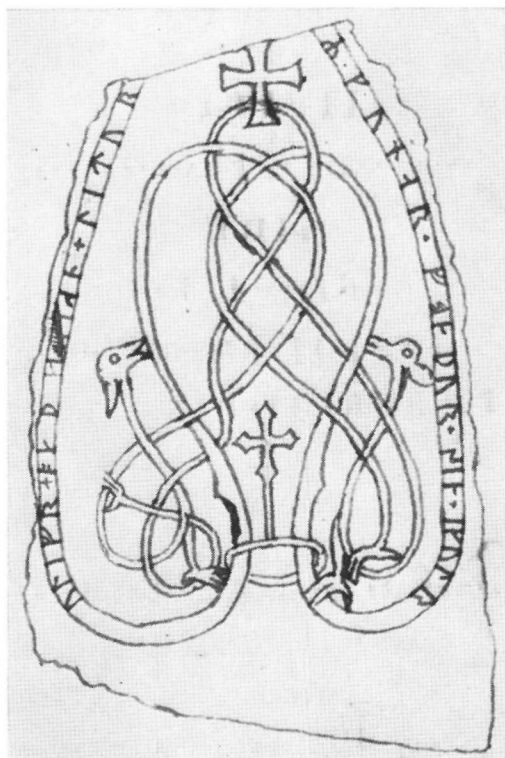

Fig. 317. U 1075. Bältinge kyrka.
Efter teckning av Bureus i Fa 10:2.

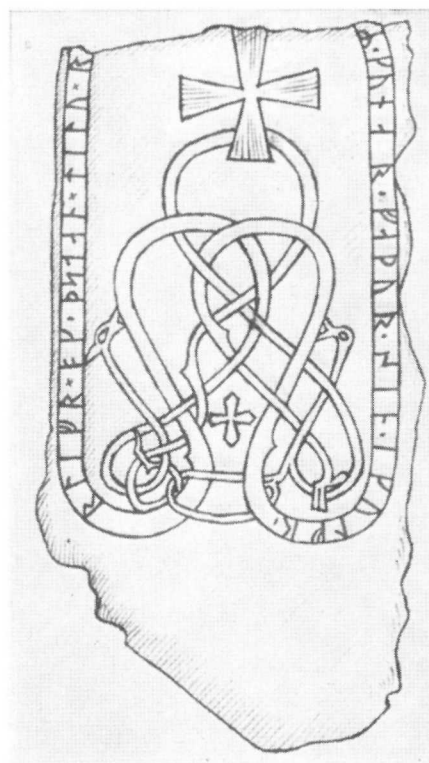

Fig. 318. U 1075. Bältinge kyrka.
Efter teckning av Rhezelius i Fl 1.

Bältinge Kyrkegård»; Fa 5: »På Kyrkegården». I *Ransakningarna* 1667—84 uppges, att en sten, »påshrifwen», finnes på »Kyrkiogården mit för döhren». På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Bältinge Wapnhus wäggen. fragm.» Denna anteckning har överstrukits och ändrats till »å Kyrkogården mitt för wåkenhuset» (B 474: »På Kyrkegården»; L 130: »I kyrkodörren»).

Peringskiöld beskriver i *Monumenta* stenens plats på följande sätt: »Mitt för Wåkenhuset uthe på kyrkiogården, finner man denne här afritade Steen liggandes; til öfre dehlen något afslagen.» O. Celsius, som undersökte inskriften i augusti 1725, antecknar: »Bäling. På Kyrkiogården en sten uptagen uhr en graf och lagd på grafwen, som en liksten på sidan om ingången i Wapnhuset.» I *UFT* meddelas, att runstenen »war försvunnen redan 7 Aug. 1856, då han eftersöktes af C. F. Säve.» Om senare efterforskningar se U 1073.

Inskrift (enligt Hadorph, B 474):

ulifr × ok · þ -- s - an + litu · r . . . r · kunar fapur · sin · ikulfr ·

Oláifr ok Þorsteinn letu r(etta stein æfti)r Gunnar, faður sinn. Ingulfr.

»Olev och Torsten läto uppresa stenen efter Gunnar, sin fader. Ingulv.»

Till läsningen: I 8 þ utgår bst från ramlinjerna; samma form har inskriftens andra þ-run, 28 þ. Runorna 9 och 10 voro tydligen redan på 1600-talet skadade. På träsnittet ha de återgivits som k och l ställda tätt intill varandra. 11 s och runan 12 stodo på ett skadat ställe, vilket har markerats genom skraffering. Av 19 r återstod hst och ett obetydligt spår av bst upptill. Där-

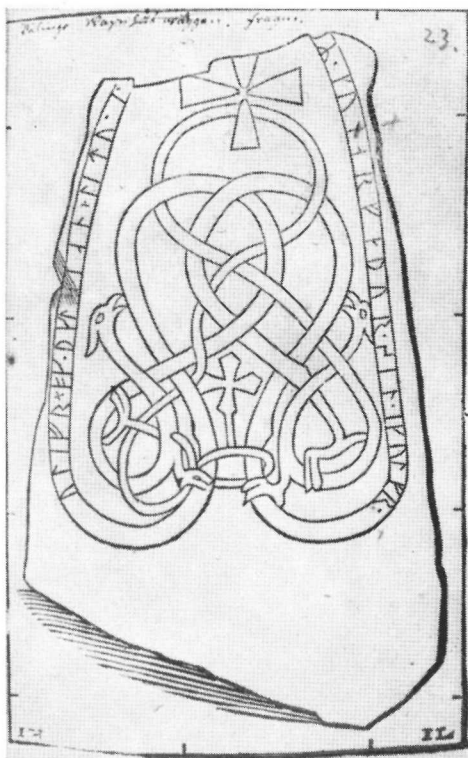

Fig. 319. U 1075. Bälunge kyrka. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 474).

efter är stenen afslagen; inskriften fortsätter sedan i stenens högra kant med 20 r. På den förlorade toppdelen torde, av stenens form att döma, ha funnits plats för omkring 15 runor. — Bureus (Fa 6): **ulifr × ok þ - - - an × litu r . . . r kunar · faþur · sin · ikulfr**. Samma läsning återfinnes i Fa 10: 2, med undantag av att sk insättes efter 20 r. Anmärkningsvärt är, att Bureus har hoppat över 38 f. På teckningen finnes ett mellanrum mellan 37 l och 39 r. Anledningen är säkerligen, att Bureus har uppfattat 39 r som första runa i ett väntat **risti**. Under sin tolkning i Fa 10: 2 skriver Bureus betecknande nog »Igul riste runor». — Rhezelius (Fa 6): **rlifr · ok + þstan + tilu + r . . . r · kunar + faþur · sin · ikulfr +**. Samma läsning finnes på teckningen i Fl 11; endast skilletecknens utseende avviker. — Celsius: **ulifr + ok · þs - - ian + tilu + . . . r · kumar · faþur + sik - ikulfr**. Celsius anmärker: »ett stort Korss yferst på sten».

Namnen *Olaifr*, *Þorsteinn* och *Gunnarr* äro alla vanliga under vikingatiden. Om *Olaifr* (*Olefr*) se U 481, där dock exemplet från U 1075 på namnformen **ulifr** ej har medtagits.

Runföljden 34—39 **ikulfr** (*Ingulfr*) är säkerligen, som redan Peringskiöld antog, ristarens namn. Det är icke enastående, att en runinskrift signeras endast med ristarnamnet, sålunda med verbet (och objektet) utelämnat; se t. ex. U 961 och S. B. F. Jansson i *Fornvännen* 1953, s. 266. Att

Ingulfr är ristarens signatur framgår av att samme ristare har namngett sig på två närbelägna runstenar, nämligen på U 1041 Golvasta, Tensta sn och på U 1052 Axlunda, Björklinge sn. I dessa fall signerar *Ingulfr* stenarna på vanligt sätt: **ikulfr + risti runi** (U 1041) och **ikulfr · iok · stin ·** (U 1052). Anledningen till att *Ingulfr* utelämnar signatursatsens fortsättning på U 1075 är, att han har strävat efter att nå symmetri i runornas placering; nu slutar inskriften exakt mitt emot den punkt där den börjar. Denna strävan efter symmetri kan iakttagas också i hans andra ristningar; se U 1041 (s. 295) och U 1052 (s. 319). Utom de tre signerade ristningarna (U 1041, 1052 och 1075) torde ytterligare två stenar i dessa trakter kunna hänföras till *Ingulfr*, nämligen U 1047 och 1062; möjligen också 1097; se E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 92 f., U 1052 och 1097.

Namnet *Ingulfr* har uppenbarligen under vikingatiden varit jämförelsevis ovanligt. Det förekommer visserligen på sex runstenar (Sö 91, Sö 143, U 974, 1041, 1052 och 1075), men det är att märka, att av de fyra uppländska beläggen åsyfta åtminstone tre samme man, nämligen ristaren *Ingulfr*.¹

Peringskiöld anser, att »fulla meningen på föllande sätt aftagas kan», trots att stenen »til öfre dehlen [är] något afslagen»: »Olof och Thorsten läto reesa Steen efter Gunnar sin fader; och Ingulf han uthögg Runerijtningen.» I *UFT* översattes inskriften på i stort sett samma sätt: »Olef och Thorsten läto r(esa sten efte)r sin fader Gunnar. Ingulv (riste runorna).»

Eftersom *Ingulfr* i sina andra signerade ristningar använder uttrycket **litu · rita** (ej **raisa**) har i rekonstruktionen (ovan s. 371) verbet *retta* insatts.

¹ I redogörelsen för namnets förekomst under U 485 (s. 315) ha ett par felaktiga uppgifter insmugit sig. Således skall belägget från U 479 utgå; där står nämligen **sikulfr** (ack.), ej **ikulfr**. Vidare skall Jädra, Danmarks sn, ändras till Jädra, Vaksala sn (= U 974).

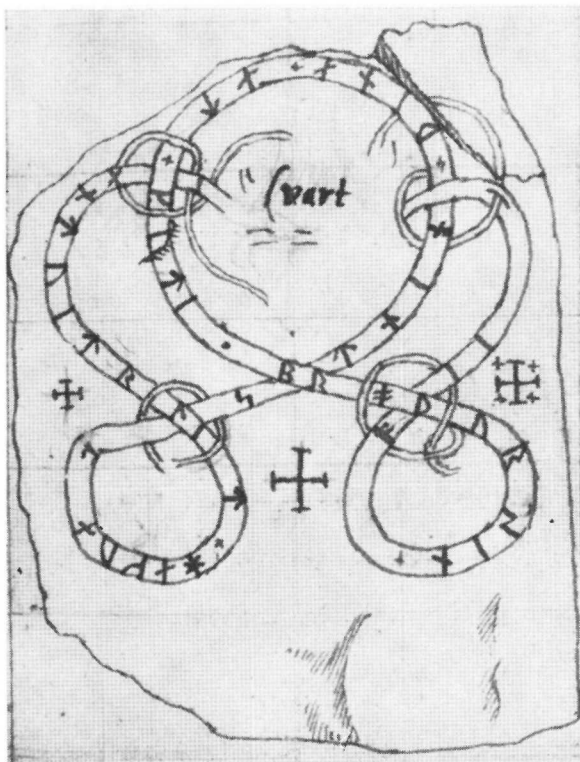

Fig. 320. U 1076. Bälänge kyrka.
Efter teckning av Bureus i Fa 10: 2.

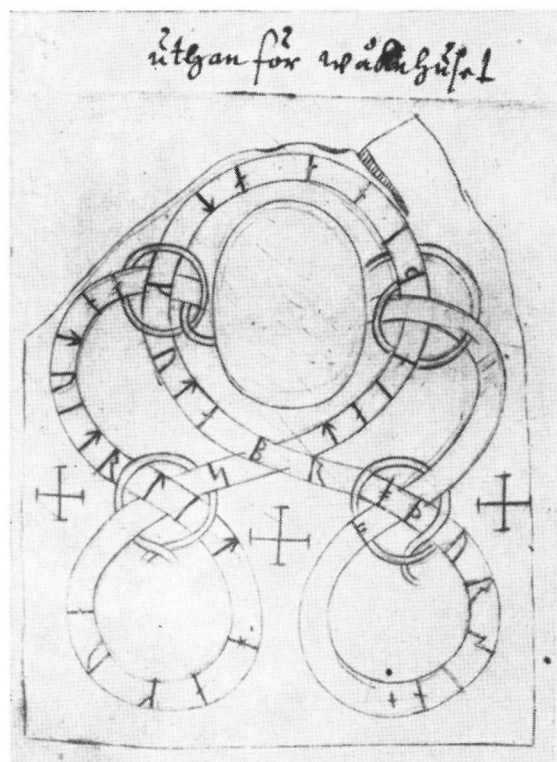

Fig. 321. U 1076. Bälänge kyrka.
Efter kopparstick av Bureus i Ff 6.

1076. Bälänge kyrka.

Litteratur: B 454, L 133. J. Bureus, Fa 6 s. 5 n:r 167, s. 80 n:r 167 (Bureus' egen uppteckning), Fa 10: 2 n:r 47, Fa 5 n:r 45, Fa 1 s. 13, Fa 20 s. 15; Ff 6 n:r 23; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 17; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 286; UFT h. 11 (1883), s. 235; S. H. Adlersparre, Omkring Sigurdsstenarna (i: Personhistorisk Tidskrift 18, 1916), s. 7; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 116.

Avbildningar: J. Bureus, teckning (i Fa 10: 2), kopparstick (i Ff 6); J. Peringskiöld, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 454).

Runstenen, som sedan länge har varit försvunnen, fanns enligt Bureus »För Bälänge Kyrkedör» (Fa 6); Fa 10: 2: »Utan för Bälänge Kyrkedör»; Ff 6: »Uthan för wåknhuset». Om en uppgift i *Ransakningarna* 1667—84 se U 1075. — I *Monumenta* lämnar Peringskiöld följande utförliga uppgifter om U 1076: »Sammaledes hafwer här på kyrkiegården uthan för wapnhuset funnits en annan Runesteen, hwilken wid förbemälte kyrkians brand¹ och af det genom Eld nedfallne tornet blifwit förbränder och sönderspulken, så att han nu mehra inthet fullkoml. läsas kan; ty hafer iag lichwål för dess märkwärdighetz skull betiänt mig af Sahl. Burei i wåhlmachten aftagne Ritning, den han i twenne sine MSS. 7. p. 47. och N° 8 p. 20. infört hafwer, och iämwål i koppar uthstuckit och aftrykt, n° 23. uthi denna bifogade mynd och öfwerskrift, som iag seder-mehra i trä effter vår proportionerade Scal uthskära låtit.» På träsnittet i *Monumenta* finnes anteckningen »Bälänge Kyrkegård. Uthan för Waknhuset» (B 454: »På Kyrkegården»; L 133: »På kyrkogårdsmuren»). — Celsius: »Bälänge Kyrkiogårdh uthan för Waknhuset». — I *UFT*

¹ Jfr Peringskiölds uppgifter om U 1073, ovan s. 366.